

Ocena czynników wpływających na wypoczynek w lasach

Jarosław Kikulski

Abstrakt. W pracy przedstawiono wyniki badań, dotyczących znaczenia różnych czynników, które zdaniem respondentów przeszkadzają podczas wypoczynku w lesie. Badania, polegające na przeprowadzeniu indywidualnego wywiadu kwestionariuszowego z losowo wybranymi respondentami, zrealizowano we wschodniej części Borów Tucholskich oraz na terenie Pojezierza Hawskiego. Według ankietowanych podczas wypoczynku najbardziej przeszkadza zaśmiecenie lasu (61%), obfitość owadów leśnych (35%) oraz hałas (16%). Zdecydowanie rzadziej wybieranymi wariantami odpowiedzi były: brak wyznaczonych tras turystycznych (6,4%), obecność innych osób (5,9%), prowadzenie czynności gospodarczych przez gospodarza lasu (5,2%), złe oznaczenie tras turystycznych (4,2%), zakazy i nakazy stosowane przez gospodarza lasu (3,8%), brak wyznaczonych miejsc wypoczynku (2,7%). Jednocześnie 15% osób biorących udział w badaniach odpowiedziało, że „nic mi nie przeszkadza podczas wypoczynku w lesie”. Analiza wyników wskazuje, że istnieją statystycznie istotne różnice w odpowiedziach w zależności od cech społecznych respondentów.

Słowa kluczowe: turystyka, rekreacja, czynniki przeszkadzające, zaśmiecenie, owady leśne, hałas

Abstract. Evaluation of factors influencing on leisure and recreation in the forest. The paper presents results of research regarding significance of various factors which, in opinion of respondents, disturb while leisure and recreation in the forest. The survey, consisting in one-to-one questionnaire-based interviews with randomly selected respondents (representative sample), was carried out in the eastern part of Tuchola Forest and in the Hawa Lake District. According to respondents answers, the biggest problem while resting are rubbish (61%), abundance of forests insects (35%) and noise (16%). Much less frequently indicated answers were: the lack of designated tourists routes (6,4%), the presence of other people (5,9%), forest works (5,2%), incorrect labeling of tourist routes (4,2%), prohibitions and orders introduced by manager of the forest (3,8%), the lack of designated resting places (2,7%). Further 15% of respondents have answered that “nothing is disturbing me while leisure and recreation in forest”. The analysis of findings indicates that there are statistical differences in the given answers depending on the social characteristics of respondents.

Keywords: tourism, recreation, disturbing factors, rubbish, forest insects, noise

Wstęp

Rosnące potrzeby społeczeństwa w dobie rozwoju cywilizacyjnego powodują, że obszary leśne stanowią coraz ważniejszą przestrzeń turystyczną i rekreacyjną (Marszałek 2000). Związane jest to rosnącym zapotrzebowaniem ludności na regenerację sił psychicznych i fizycznych na terenach przyrodniczych, charakteryzujących się odmiennymi warunkami w porównaniu do środowiska zamieszkania oraz pracy przeważającej części społeczeństwa (Eckert i Cremer 1998, Krzymowska-Kostrowicka 1999). Poruszając problematykę jakości wypoczynku, ważne jest zwrócenie uwagi zarówno na czynniki pozytywnie oddziałujące, jak i na te, które stanowią problem na danym terenie. Ważnym źródłem informacji o zachodzących, w tym również niekorzystnych, zjawiskach, są wyniki badań socjologicznych, dotyczących różnych aspektów pełnienia przez lasy funkcji społecznych.

Cel i zakres pracy

Celem pracy jest ustalenie znaczenia różnych czynników, które zdaniem respondentów przeszkadzają podczas wypoczynku w lesie. Jednocześnie poddano analizie, czy istnieją statystycznie istotne różnice w odpowiedziach ankietowanych – w zależności od ich cech społecznych.

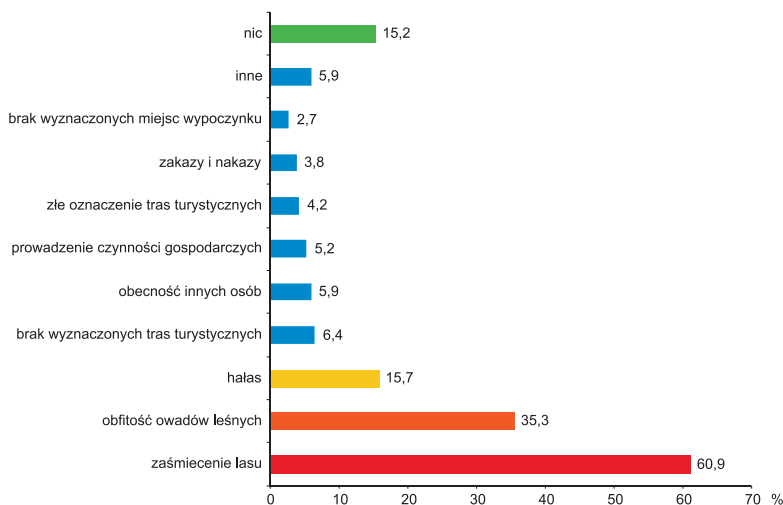
Metodyka badań

Badania zostały przeprowadzone w okresie letnim (lata 2005 i 2006) na terenie Obrębu Warlubie (wschodnia części Borów Tucholskich) i Obrębu Drwęca (Pojezierze Hławskie). Tereny te położone są z dala od obszarów zurbanizowanych oraz stanowią przykłady typowych lasów gospodarczych na obszarach pojeziernych (Kikulski 2013), zajmujących 1/3 powierzchni Polski (Płocka 2002). Badania przeprowadzono techniką indywidualnego wywiadu kwestionariuszowego. Ankietowano 1/30 osób: mieszkających w danej (każdej) miejscowości wiejskiej znajdującej się w pobliżu terenów leśnych; zakwaterowanych w ośrodkach wypoczynkowych; korzystających z prywatnych działek rekreacyjnych; zatrzymujących się na parkingach leśnych w celach rekreacyjnych lub turystycznych. Warunek ten był ważny z punktu widzenia konieczności zachowania proporcjonalnego rozłożenia liczby przeprowadzonych wywiadów względem liczby osób przebywających w poszczególnych częściach terenów badań.

Sposób losowania respondentów (próbą reprezentatywną), ich charakterystykę społeczną oraz opis funkcji G, zastosowanej w analizie statystycznej wyników badań, przedstawiono w pracy autora (Kikulski 2008). Podczas prowadzenia wywiadu zadano respondentom pytanie „Co najbardziej przeszkadza Pani(-u) podczas wypoczynku w okolicznych lasach?”. Jednocześnie przedłożono ankietowanym tzw. kartę respondenta – z wydrukowanym pytaniem i wariantami odpowiedzi (z uwagą na dużą ich liczbę). Metodyka pracy została skonsultowana z socjologiem.

Wyniki badań

Pośród 947 respondentów 706 osób (75%) zadeklarowało, że wypoczywa w lasach na terenach badań. Odpowiedzi tych ankietowanych wskazują, że podczas wypoczynku w lesie najbardziej przeszkadza jego zaśmiecenie (ponad 60% respondentów), obfitość owadów leśnych (ponad $\frac{1}{3}$) oraz hałas (prawie $\frac{1}{6}$) (ryc. 1). Zdecydowanie rzadziej (rzędu kilku procent) wybieranymi wariantami odpowiedzi były: brak wyznaczonych tras turystycznych, obecność innych osób, prowadzenie czynności gospodarczych przez gospodarza lasu, złe oznaczenie tras turystycznych, zakazy i nakazy stosowane przez gospodarza lasu, brak wyznaczonych miejsc wypoczynku. Respondenci, wskazali średnio 1,5 czynnika, który im przeszkadza. Osób, które odpowiedziały, że „nic mi nie przeszkadza podczas wypoczynku w lesie” było ponad 15%.

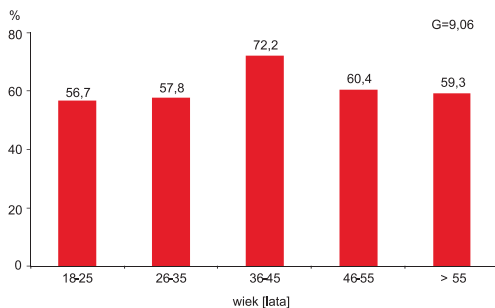

Ryc. 1. Czynniki najbardziej przeszkadzające podczas wypoczynku w lasach na terenach badań
Fig. 1. Factors disturbing while leisure and recreation in the forest at the most

W artykule przedstawiono wyniki analizy statystycznej w odniesieniu do najczęściej wskazywanych przez respondentów niekorzystnych zjawisk (zaśmiecenie lasu, obfitość owadów leśnych, hałas).

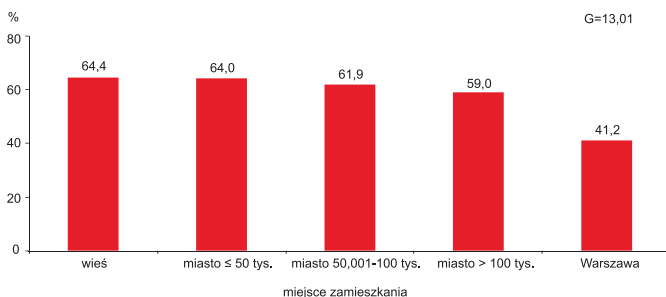
Analiza odpowiedzi wskazuje, że nie istnieje statystycznie istotna zależność wskazania wariantu odpowiedzi „zaśmiecenie lasu” od płci oraz zawodu respondentów. Różnice wykazano w zależności od:

- wieku respondentów (ryc. 2) – zaśmiecenie lasu przeszkadza statystycznie częściej osobom z przedziału wiekowego 36-45 lat;
- miejsca zamieszkania ankietowanych (ryc. 3) – odpowiedzi „zaśmiecenie lasu” najrzadziej udzielali mieszkańcy Warszawy;
- wykształcenia ankietowanych (ryc. 4) – istotność różnic dotyczy porównania osób o wykształceniu średnim z pozostałymi respondentami.

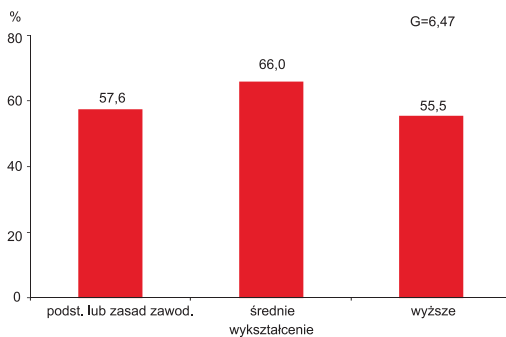
Ryc. 2. Zaśmiecenie lasu jako czynnik przeszkadzający podczas wypoczynku w lesie – zależność odpowiedzi od wieku respondentów

Fig. 2. Rubbish as a factor disturbing while resting in the forest – answers according to respondents' age

Ryc. 3. Zaśmiecenie lasu – zależność odpowiedzi od miejsca zamieszkania

Fig. 3. Rubbish in the forest – answers depending on the place of residence

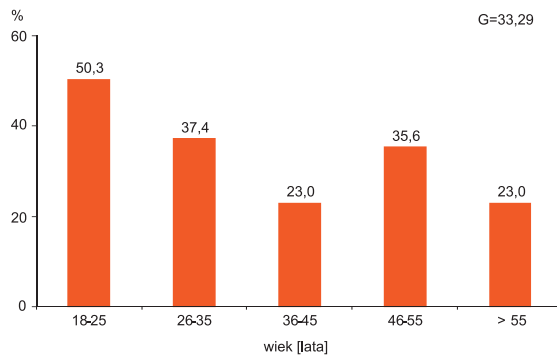

Ryc. 4. Zaśmiecenie lasu – zależność odpowiedzi od wykształcenia

Fig. 4. Rubbish in the forest – answers according to education

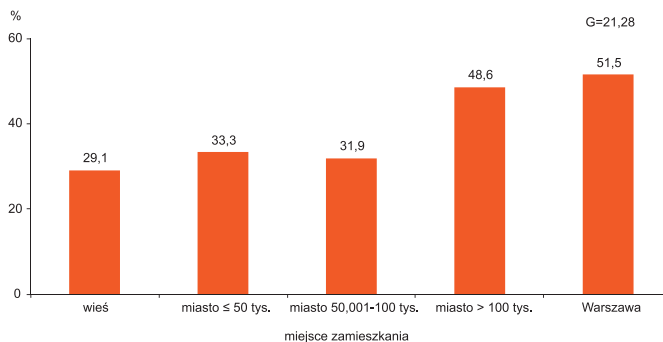
Nie stwierdzono statystycznie istotnych różnic w zakresie udzielenia odpowiedzi „obfitość owadów leśnych” w zależności od płci oraz wykształcenia. Istotne różnice wykazano w zależności od:

- wieku respondentów (ryc. 5) – ta odpowiedź wskazywana była najczęściej przez osoby z najmłodszej grupy wiekowej, a najrzadziej przez respondentów z grup wiekowych 36-45 oraz > 55 lat;
- miejsca zamieszkania (ryc. 6) – widoczny jest podział respondentów na tych, którym owady przeszkadzają mniej (osoby ze wsi oraz miast do 100 tys. mieszkańców) oraz na tych, którzy ten wariant odpowiedzi wskazali częściej (mieszkańcy miast > 100 tys. mieszkańców, w tym Warszawy);
- zawodu (ryc. 7) – odpowiedź „obfitość owadów leśnych” wybierana była najczęściej przez osoby z grupy „uczeń i student”.

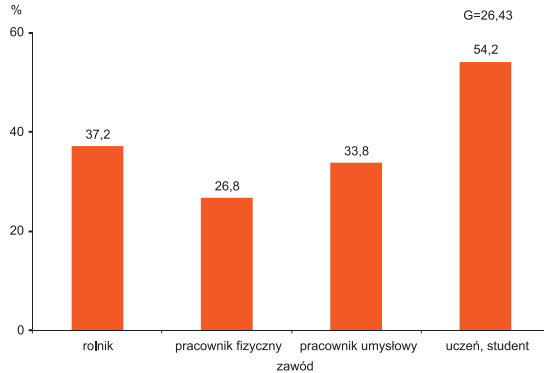
Ryc. 5. Obfitość owadów leśnych jako czynnik przeszkadzający podczas wycieczki – zależność odpowiedzi od wieku respondentów

Fig. 5. Abundance of forest insects as a factor disturbing while resting in the forest – answers according to respondents' age

Ryc. 6. Obfitość owadów leśnych – zależność odpowiedzi od miejsca zamieszkania

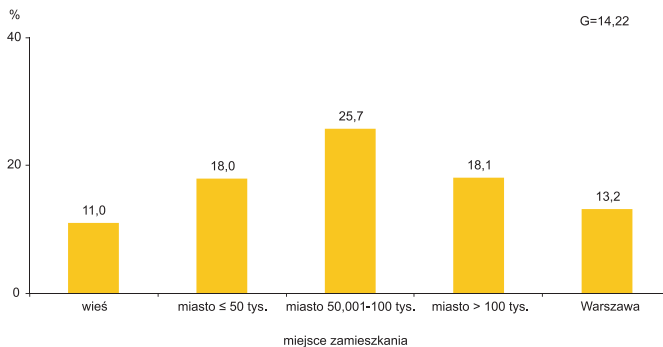
Fig. 6. Abundance of forest insects – answers depending on the place of residence

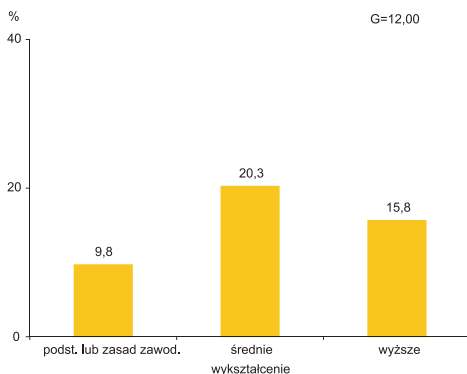
Ryc. 7. Obfitość owadów leśnych – zależność odpowiedzi od zawodu
Fig. 7. Abundance of forest insects – answers depending on profession

Analiza wyników badań wykazała, że nie istnieją statystycznie istotne różnice, jeżeli chodzi o częstość wskazania hałasu, jako czynnika najbardziej przeszkadzającego podczas wypoczynku w lesie – biorąc pod uwagę płeć oraz wiek respondentów. Różnice te wykazano w zależności od:

- miejsca zamieszkania (ryc. 8) – hałas najczęściej przeszkadza osobom z miast od 50,001 do 100 tys. mieszkańców, a najrzadziej respondentom ze wsi oraz z Warszawy;
- wykształcenia (ryc. 9) – osoby o wykształceniu średnim częściej wskazywały ten czynnik niż respondenci o wykształceniu podstawowym lub zasadniczym zawodowym;
- zawodu (ryc. 10) – odpowiedź „hałas” wybierana była najrzadziej przez rolników; istotność różnic dotyczy ponadto porównania pracowników fizycznych (rzadziej) z pracownikami umysłowymi.

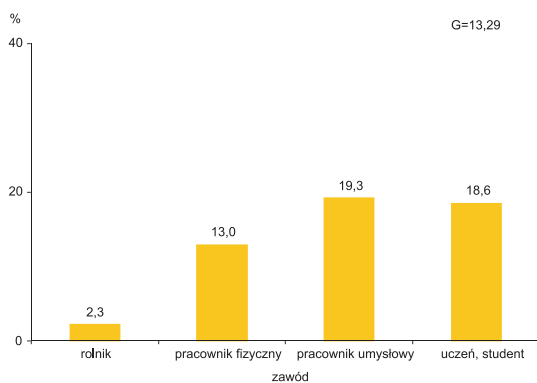

Ryc. 8. Hałas jako czynnik przeszkadzający podczas wypoczynku – zależność odpowiedzi w od miejsca zamieszkania respondentów
Fig. 8. Noise as a factor disturbing while resting in the forest – answers depending on place of residence of respondents

Ryc. 9. Hałas – zależność odpowiedzi od wykształcenia

Fig. 9. Noise – answers according to education

Ryc. 10. Hałas – zależność odpowiedzi od zawodu

Fig. 10. Noise – answers depending on profession

Zarówno w odniesieniu do zaśmiecenia lasu, jak i do obfitości owadów leśnych oraz hałasu – nie istnieje statystycznie istotna zależność odpowiedzi od płci respondentów. Płeć ma natomiast znaczenie, jeżeli chodzi o odpowiedź „nic mi nie przeszkadza podczas wypoczynku w lesie”, którą częściej wskazywały kobiety (17,8% wobec 12,1%; $G=4,49$).

Wnioski

1. Największym problemem podczas wypoczynku w lasach na terenach badań jest nieodpowiednie zachowanie ludzi oraz duża ilość owadów, na którą osoby przebywające w lesie nie mają wpływu.

2. Zdecydowanie mniej istotne okazały się aspekty zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, co oznacza, że na terenach badań jest ono w znaczącej mierze zgodne z oczekiwaniami społeczeństwa.
3. Prowadzenie gospodarki leśnej stanowi czynnik, który w niewielkim stopniu przeszkadza w turystyce i rekreacji.
4. Istnieją statystycznie istotne różnice w odpowiedziach respondentów w zależności od ich cech społecznych.
5. Wyniki badań można odnieść do lasów położonych na około 1/3 powierzchni Polski (powierzchnia pojezierzy).

Literatura

- Eckert A., Cremer Ch. 1998. Turystyka a środowisko. Rada Europy, Polski Klub Ekologiczny. Kraków.
- Kikulski J. 2008. Wypoczynek w polskich lasach – społeczne odniesienia do prywatyzacji lasów. *Sylwan* 152 (10): 62-72.
- Kikulski J. 2009. Model rekreacyjnego zagospodarowania lasów na terenach pojezierzy. *SIM CEPL, Rogów*, 23 (4): 165-171.
- Krzymowska-Kostrowicka A. 1999. *Geoekologia turystyki i wypoczynku*. PWN. Warszawa.
- Marszałek T. 2000. Miejsce lasu w warunkach współczesnego przełomu dziejów świata. W: Pieńkos K. (red.). *Problemy turystyki i rekreacji w lasach Polski*. AWF, Warszawa: 8-16.
- Płocka J. 2002. Wybrane zagadnienia z zagospodarowania turystycznego. Część II. CKU, Toruń.

Jarosław Kikulski
Katedra Użytkowania Lasu
Wydział Leśny, SGGW w Warszawie
kikulski@wl.sggw.pl